

В І Д Г У К

офіційного опонента Бурого Сергія Володимировича
на дисертаційну роботу **Бесарабчука Геннадія Володимировича**
«Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів
у військових ліцях»

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою

1. Вибір теми та актуальність дослідження.

Загострення військово-політичної ситуації диктує підвищення вимог до особового складу Збройних Сил України та обороноздатності населення загалом. Актуальність дослідження зумовлена реалізацією в державі національно-патріотичного виховання учнів як одного із пріоритетних напрямів діяльності країни для зміцнення української державності й консолідації суспільства, формування патріотизму та утвердження національних цінностей в сучасних політичних, соціально-економічних, духовних, інформаційно-технологічних умовах. Суспільство потребує формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України. Сучасні зміни в суспільстві, активізація процесів глобалізації та євроінтеграції сприяли розбудові та реформуванню освіти України і визначили пріоритети та нові вимоги до закладів освіти, які задіяні в підготовці юнаків до служби в Збройних силах України, що включає, зокрема, й їх підготовку у військових ліцях та ліцях з посиленою військово-фізичною підготовкою.

З огляду на ці чинники актуальність теми дисертаційної роботи Бесарабчука Геннадія Володимировича «Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцях» поданої на рецензування, сумніву не викликає.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення дисертаційної роботи обґрунтовано на належному рівні. Дослідження проведено протягом тривалого періоду з 2004 по 2019 роки. В цей період було з'ясовано стан розробленості проблеми дослідження у педагогічній теорії та практиці, визначено педагогічну сутність базових понять дослідження.

3. Достовірність і наукова новизна одержаних результатів. Дисертант одержав наступні наукові результати:

– *вперше розробив, теоретично обґрунтував та експериментально перевірів* модель управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцях і технологію її використання

– *удосконалив* організаційно-педагогічні умови зі створення освітнього середовища, спрямованого на формування дієвої системи національно-патріотичного виховання учнів у військових ліцях, спрямованого на формування їх готовності до служби в Збройних силах України;

– *визначив* компоненти (когнітивний, емоційно-ціннісний, діяльнісний), критерії (знання, уявлення, ставлення, цінності, вміння і навички), показники (уявлення про службу в армії, знання сутності фізичної підготовки, розуміння важливості служби в армії; ставлення до військової служби, ціннісні орієнтації у галузі фізичної культури і спорту, вміння і навички, пов'язані з військовою службою, володіння техніко-тактичними вміннями самостійного виконання фізичних вправ), рівні готовності (низький, середній, вище середнього і високий) учнів військово-фізичних ліцеїв до служби в армії;

– *уточнив* сутність поняття «освітнє середовище ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою», надав авторське визначення даної категорії як сукупності створених умов для формування самодостатнього громадянина-патріота України з готовністю до служби в Збройних силах України, а також визначених способів та засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання

та саморозвитку особистості військових ліцеїстів, реалізації їх творчого потенціалу й формування готовності до служби в Збройних силах України;

– удосконалив *теоретичне* поняття «*управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки ліцеїстів*» як особливий вид людської діяльності, який базується на загальноприйнятому понятті управління соціально-педагогічними системами і реалізується через суб'єкт-суб'єктні відносини як комплекс стійких взаємозв'язків та взаємодій учнів і військово-педагогічного колективу в процесі управлінського впливу, що реалізується через інформацію, яка містить засоби, методи, форми і зміст ефективного управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї та відображає зв'язки між її структурними компонентами для досягнення мети діяльності;

– *уточнив* поняття «готовність військового ліцеїста до служби в Збройних Силах України», «внутрішня система забезпечення якості освіти ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою»;

– *подальшого розвитку* набули наукові дослідження, які передбачають розробку програмного та навчально-методичного забезпечення змісту, форм і методів управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях й формування їх готовності до служби в Збройних силах України.

Крім того, інтерес представляють й інші аспекти дисертаційного дослідження **Бесарабчука Г.В.**, а саме:

– реалізація програми спецкурсу «Теоретико-методичні основи посиленої військово-фізичної підготовки учнів військового ліцею» для учнів 10–11 класів і сприяння розширенню та поглибленню теоретико-методичних знань з фізичної культури учнів у військовому ліцеї, підвищення їх готовності до служби в Збройних Силах України;

– авторські методичні рекомендації, які сприяють удосконаленню освітнього середовища військового ліцею і ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою, підвищенню рівня якості та оптимізації процесу управління посиленою військово-фізичною підготовкою ліцеїстів у військовому ліцеї й формування їх готовності до служби в Збройних Силах України та

розбудові внутрішньої системи забезпечення якості освіти військового ліцею і ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою.

4. Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання.

Дисертаційна робота Бесарабчука Г. В. безперечно має вагоме практичне значення, яке полягає в тому, що одержані результати дослідження достатньо обґрунтовані, пройшли апробацію і готові до впровадження в практику.

Обґрунтовані автором Бесарабчуком Г. В. в дисертації висновки сформульовані в методичні рекомендації, положення було апробовано на двох міжнародних, чотирьох всеукраїнських, вісімнадцяти міжвузівських наукових конференціях.

Матеріали дисертації, результати і висновки дослідження будуть використані в освітньому процесі навчальних закладів з посиленою військово-фізичною підготовкою, в управлінні процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях, у системі курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівників закладів освіти, в професійній діяльності працівників міських (районних) управлінь (відділів) освіти і науки міських (районних) рад, об'єднаних територіальних громад тощо.

5. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження у наукових фахових виданнях.

Для розв'язання поставлених завдань автор опрацював 271 наукове джерело, з яких 3 іноземною мовою. Матеріали дисертаційного дослідження відображено в 25 друкованих працях, із них 1 – в закордонному виданні, 13 – у фахових виданнях, 6 – в інших наукових виданнях, у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій різних рівнів, 2 – у навчальних виданнях, 2 – у навчально-методичних виданнях, 1 – у методичному виданні.

Отже, дисертант дотримав вимоги наказу Міністерства освіти і науки України від 23.09.2019 року № 1220, щодо опублікування результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

6. Відповідність структури та змісту дисертації вимогам щодо кандидатських дисертацій.

Структура дисертаційного дослідження Бесарабчука Г. В. зумовлена змістом, який відповідає основним завданням і відображає хід їх виконання.

У першому розділі **«Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях в теорії та практиці»** на основі теоретичного аналізу наукових досліджень з'ясовано зміст основних теоретичних засад, понять і термінів за темою дисертації, подано характеристику та проаналізовано управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях, визначено його зміст і сучасний стан управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки ліцеїстів та формування їх готовності до служби в Збройних Силах України.

У другому розділі **«Моделювання управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї та формування їхньої готовності до служби в Збройних Силах України»** на основі аналізу нормативно-правових, психолого-педагогічних джерел й узагальнення практичного досвіду роботи військових ліцеїв і ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, опираючись на дослідження науковців Н. Волянюк, О. Галуса, Г. Єльнікової, І. Кучинської, В. Олійника, Л. Сергєєвої, Т. Сорочан, З. Рябової та ін., які розробляли наукові проблеми моделювання управління навчальним закладом та проєктування його діяльності, автором розроблено й обґрунтовано модель управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях та технологію її використання.

Модель управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях розроблена автором Бесарабчуком Г. В., з урахуванням вікових особливостей підготовки учнів військових ліцеїв та складається із взаємопов'язаних модулів: науково-концептуального; структурно-управлінського; змістовно-технологічного й контрольного-регуляторного. Автором також обґрунтовано технологію її використання як поетапну діяльність з відповідними управлінськими впливами і стадіями (етапами). Визначена в моделі проблема формування цілісної педагогічної системи управління процесом

посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях, як складова їх якісного кадрового комплектування та ефективного використання, у світлі сучасних реформ в освіті і в Збройних Силах України дозволяє акцентувати увагу на тому, що освітній заклад несе відповідальність за якість освіти, яку він надає.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка результативності впровадження моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях та формування їхньої готовності до служби в Збройних Силах України»** подано обґрунтування методики емпіричного дослідження результативності впровадження моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях, результативність використання моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях та методичні рекомендації щодо використання моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях та формування їхньої готовності до служби в Збройних силах України.

Отримані експериментальні дані показали результативність моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях та технології її використання на практиці. Розроблені й запроваджені організаційно-педагогічні умови позитивно вплинули на освітнє середовище закладів освіти, спрямованого на формування дієвої системи національно-патріотичного виховання учнів у військових ліцеях, на когнітивну сферу формування їх готовності до служби в Збройних силах України; на процеси створення у військових ліцеях внутрішньої системи забезпечення якості освіти, на ставлення ліцеїстів експериментальної групи до служби в Збройних силах України, усвідомлення ними значущості фізичного розвитку для подальшої успішності діяльності; на знання ліцеїстів експериментальної групи з фізичної культури після завершення формувального етапу експерименту покращилися, що засвідчує ефективність впровадження спецкурсу «Теоретико-методичні основи посиленої військово-фізичної підготовки учнів військового ліцею». Відбулися позитивні зміни в рівнях самооцінки ліцеїстами впливу занять фізичними вправами на їхню дисциплінованість, на відчуття потреби у

фізичному вдосконаленні і сформованості готовності до служби у Збройних силах України тощо. Розроблена та апробована модель управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях довела свою правомірність і доцільність.

Підсумки дисертаційного дослідження відображено у загальних висновках, які є достовірними, корелюють з висновками до кожного з розділів і відображають досягнення мети й виконання завдань дослідження.

В авторефераті повною мірою відображено зміст, структуру дисертаційного дослідження, зазначені результати та висновки. Автореферат та дисертація оформлені відповідно до чинних вимог, зміст автореферату в повній мірі відображає основні положення дисертації.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Високо оцінюючи результати дослідження **Бесарабчука Геннадія Володимировича**, доцільно висловити окремі міркування та дискусійні питання, що виникли в процесі рецензування дисертації та вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. В науковій новизні отриманих результатів автор, на наш погляд, не зауважує особливу увагу на те, що розроблено вперше, а саме авторській методиці та моделі з відповідними умовами. Більш чітко потрібно прописати що розроблено вперше, набуло подальшого розвитку, удосконалено і уточнено, акцентуючи увагу на досягнення автора, підкреслюючи новизну та практичну значимість.

2. Авторське визначення наукового поняття «управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів військового ліцею» потрібно було б надати в повній інтерпретації, а не тільки у пояснювальній формі, це тільки показало б більш вагоме значення власного дослідження Бесарабчука Г. В.

3. Розроблену і подану в пункті 2.1. автором структуру самостійних занять фізичною культурою для військових ліцеїстів, що включає сім блоків і займає дві сторінки; рисунок 2.2 «Формування готовності до служби в Збройних силах України в учнів ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою та

рисунок 2.3 «Соціально-психологічні чинники, які впливають на формування потреби у фізичному та спортивному вдосконаленні учнів військових ліцеїв» займають ще дві сторінки, що обтяжує основний текст роботи та, на нашу думку, потрібно перенести в Додатки.

4. Характеристика поняття «освітнє середовище ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою» потребує більш глибокого аналізу із посиланнями на результати сучасних досліджень науковців.

5. Враховуючи завдання України щодо інтеграції і запозичення досвіду країн членів НАТО, слід було більш уваги приділити вивченню іноземної літератури, але в дисертації використано лише три найменування.

Висловлені зауваження і побажання носять дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного Бесарабчуком Геннадієм Володимировичем дисертаційного дослідження «Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях».

8. Висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертація Бесарабчука Геннадія Володимировича «Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях» є самостійним завершеним науковим дослідженням актуального наукового завдання.

2. Усі положення дисертації науково обґрунтовані, мають характер наукової новизни; достовірність та вірогідність висновків забезпечені під час дослідження.

3. Поставлена автором мета, сформовані завдання дослідження розв'язані глибоко та доказово. Всі положення, що виносяться на захист, теоретично обґрунтовано, їх зміст викладено в основних висновках до дисертації. Висновки і рекомендації у дисертації сформульовано ґрунтовно і переконливо.

Отже, за актуальністю, науковою новизною, теоретичною та практичною значимістю дисертаційна робота Бесарабчука Геннадія Володимировича на тему: «Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях» повністю відповідає вимогам пункту 11 «Порядку

присудження наукових ступенів» Постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 року № 656 та від 30.12.2015 року № 1159) щодо кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою.

Офіційний опонент:

Провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем інформаційно-аналітичного забезпечення в сфері освітньої діяльності науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук

Сергій Бурій

« 02 » квітня 2020 року

Підпис засвідчую

НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ ПЕРСОНАЛУ
ТА СТРОЙОВОГО ВІЙСЬКОВОГО
ІНСТИТУТУ КНУ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ПІП-К *Василь* ДУБЕНЕЦЬ

